

Vad hände 1910?

Något om slåttern förr i Hummelbo by i Garpenberg

Malin Ingvar-Nilsson, By

Hunnelbo ligger i norra Garpenberg och Backåkers är en av gårdarna i byn. Där levde och verkade dagboksskrivaren Backåkers Erik (1833 - 1916). Mellan åren 1861 och 1914 skrev han dagliga anteckningar om arbetet på gården, vädret och om det myller av människor som rörde sig i trakten.

Slåttern var en viktig del i bondeåret och tittar man på datumen för slåtterstarten får man fram följande siffror. Slåttern startade under:

1860-talet i genomsnitt den	21.7	(Tidigast 15.7.68, senast 1.8.67)
1870-talet	18.7	(Tidigast 13.7.75, senast 24.7.71)
1880-talet	16.7	(Tidigast 8.7.89, senast 25.7.81)
1890-talet	15.7	(Tidigast 10.7.94, senast 21.7.98)
1900-talet	16.7	(Tidigast 10.7.03, senast 23.7.02)
1910- 1914	7-8.7	(7.7. tre år, 8.7. två år)

Backhöet slogs först. Sedan lindhöet från gödslade marker, (som främst gick till hästarna), så svahöet från sankmarker, och till sist sjöhöet, fräken, som drogs upp ur sjön Dormen och som bara korna kunde äta, eftersom det var så "vasst". Därtill skedde lövtäkt. Trots att man tog "allt" var det ofta svårt att få höet att räcka hela långa vintern, och foderbristen blev ofta mer eller mindre allmän fram emot våren. Det var ovanligt för Backåkers Erik att den 31 juli 1873 efter höskörden få skriva att "*nog ser det ut att ej bli foderbrist i år*".

Man kan undra var stackars Skräddar Otto fick slå någonstans, då han den 25.7.94 fick lov att slåtra där Backåkers själva inte slog.

Dagboksskrivandet sträcker sig över en händelserik tid. Mekaniseringen tog fart och tåget kom. 1892 omnämns slåttermaskinen för första gången, då en linda i grannbyn slås med maskin. -99 är Erik själv nära att ropa in en maskin på auktion, men den blev för dyr och det dröjde ända tills 1908 innan gården fick sin första slåttermaskin. Den kostade 50 kronor. Då är Erik så gammal att sonen Johan har övertagit den gamla släktgården. Johan var för övrigt en mycket skicklig smed och när de andra slet med lien i dagboktidens sista år stod Johan mest i smedjan och lagade traktens trasiga slåttermaskiner.

Med järnvägen nådde föreläsare och konstgödning ut i bygderna. Jordbruks- och skogsvårdsmöten lockade alltid många besökare och den 9.8.1912 hämtar man "*gödsel, super och kainit*" vid järnvägsstationen i Dala-Åsbo.

Backåkers Eriks sonson Johan, idag 86 år, berättar att slåttern förr "aldrig" började före fruntimmersveckan i mitten av juli. Man sa att höet skulle vara "färdigväxt". Men på 1940-talet fick Johan lära sig att slåttern skulle börja när första hjärtbladet på ett klöverstånd började mörkna, och det sker normalt i månadsskiftet juni - juli. Sjöhö tog man ur Dormen fram till 1930-talets slut.

Variationer mellan åren

1860-talet bjöd på två svåra nödår, -67 och -68. Våren kom mycket sent 1867. Den 18 maj ropar göken från bar kvist medan sjöarna ännu bär att gå överallt och först den 19 juni är det färdigsått på Backåkers. Det året startade slåttern 1 augusti, vilket är det senaste datumet för slåtterstart under hela dagbokstiden. 1868 är det däremot torrt så det den 30 juni "*ser rådlöst ut*" och slåttern börjar 15 juli, vilket är det tidigaste datumet för hela 60-talet.

Generellt sett började slåttern sent regniga år, och tidigt torra år. Varför 1889 är ett så extremt tidigt år med slåtterstart redan 8 juli, framgår inte riktigt för just här är arken sönderrivna. Försommaren var visserligen torr, men till midsommaren kom en riktig rotblöta och i juli regnade det emellanåt.

Frågan är vad som hände 1910, eftersom slåttern i ett svep framlades så radikalt. Av dagboken framgår att 1910 och -13 tycks varit "normala" år med varierande väderlek, medan 1911, -12 och -14 var torrår, i synnerhet -14, då tydligen även älvar och större vattendrag torkade ur så att timmerflotning och kraftstationer stannat av.

Övriga växtnotiser

Frånsett de odlade grödorna är det ont om botaniska notiser i dagboken. Blåsippa nämns vid ett tillfälle, den 30.4 1874 då månaden varit torr och kylig så att "*blott en och annan blåsippa stuckit fram*". Man plockar lingon om höstarna och ett år, 1909, står även blåbär omnämnt.

Ask och lönn växte uppe vid Fäbodarna, som ligger c:a två kilometer från byn.

Den 13.6 1874 får Eriks son Johan inta maskfrö, och maskar kommer ur honom. Maskfrö är enligt registret frön av malört.

Litteratur:

Svenske, J. 1987 (ed): Backåkers Eriks Dagbok 1861 - 1914

